לך וי"ל שהוא בכלל שהתם משלם חצי נזק מגופו ומ"ת מ"כ מהאי טעמא אמאי לא מוקי אפילו כר"ע דפוטר בתם מחצי כופר דכשהשור בסקילה לא איצטריך למיתני שפטור מחצי כופר דהתם שהתם משלם מגופו וכיון דמשלם מגופו הציאהו לב"ד וישלם לך וכשאין השור בסקילה כגון ע"פ עד אחד וע"פ בעליס בין תם בין מועד שניהם פטורין מכופר מדרבה דאמר פרק שור שנגח ארבעה וחמשה (לקמן דף מג.) שור שהמית בן חורין שלא בכוונה פטור שנאמר השור יסקל וגם בעליו יומת כל זמן שהשור בסקילה בעליס משלמים כופר וי"ל דאין ה"נ דלר"ע נמי כופר לא הוי שיור והא דלא קאמר הא מני רבי עקיבא היא משום דדריש בשור שנגח ארבעה וחמשה (לקמן מב.) נקי מדמי עבד ואי ר"ע ליתני שהתם פטור מדמי עבד ומאי שייר דהאי שייר למ"ד פלגא נזקא ממונא דאי משום חצי כופר לאו שיורא הוא דהתנן שהתם משלם מ"נ מגופו וא"ת ומנא ליה דאית ליה לרבי יוסי הגלילי תם משלם חצי כופר אי משום דדריש לקמן נקי מדמי ולדות ולא דריש נקי מחצי כופר דלמא לעולם ס"ל דפטור דכשהשור בסקילה הציאהו לב"ד וישלם לך וכשאין השור בסקילה פטור מדרבה וי"ל דהא דקאמר דתם משלם [ח] חצי כופר לאו משום דשמעינן ליה הכי אלא כלומר דמלי סבר דמשלם חצי כופר ולא יסבור דרבה כר' טרפון דאית ליה נמי לקמן שהי כילד הרגל (דף כו.) דתם משלם כופר ואי נמי ס"ל רבי יוסי הגלילי דתם לא משלם חצי כופר משום דרבה לאו שיורא היא כדפריש"א וה"ה דהוה מצי למימר הא מני ר"ש בן זומא היא דדריש התם נקי מדמי עורו ולדיה נמי כופר לאו שיורא הוא [ט]:

לפלוג וליתני בדידיה בד"א במועד אבל בתם כו'. תימה היכי הוה מצי למימר הכי אבל בתם אין משלם ע"פ עצמו דשמעינן דע"פ עדים משלם כשהמית שורו את פלוני דאמר תם משלם לא סבר כרבי יוסי הגלילי דאמר תם תם משלם חצי כופר:

והשתא דאמרת פלגא נזקא קנסא. נראה דדוקא למ"ד פלגא דנזקא קנסא אבל למ"ד פלגא דנזקא ממונא לא מיחייב כלום דמהי תיתי דמקרן לא אתיא דקרן אורחיה הוא דסתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי והאי משונה הוא דלאו אורחיה דכלבא למיכל אימרי רבדבי אבל למ"ד פלגא נזקא קנסא הוי תולדה דקרן דתרוייהו משונים הם אע"ג דקרן כוותא להזיק:

ואי תפס לא מפקינן מיניה. [א] אור"ת דוקא אי תפס [ז] [המזיק עצמו כגון] כלב או השורא קאמר דלא מפקינן דבמזיק הקילו חכמים שיוכל להחזיק בו אם לקחו בשעת ההזק אבל מידי אחרינא לא דאי בכל דבר שיתפוס לא מפקינן יבא לידי תקלה דהיום או למחר יגזול כל אשר לו ולא נוליא ממנו דאין אנו דנין דיני קנסות וזה יפסיד יותר ממה שהזיק והא דאמר בכילד הרגל (לקמן דף יט:) ההוא חמרא דאכל נהמא ופלסיה לסלא וחייביה רב יהודה אנהמא מזק שלם ואסלא חצי נזק מיירי בתפס או היה דוחקו ע"י שמתא דקבעיה זימנא לא"י: כולה

המית שורי כו' מאי לאו בתם. וה"ק המית שורי את פלוני משלם חצי כופר ע"פ עצמו ורבי יוסי הגלילי היא לו שורו של פלוני המית משלם ע"פ עצמו אי נזק אלמא ממונא הוא: **עבדו של פלוני.** הא קנסא הוא דמשלם ל' סלעים ואפילו אינו שוה אלא דינר: **לפלוג וליתני בדידיה.** בקמייתא גופיה דהמית שורי שורו של פלוני מצי לפלוגי: **כולה במועד קמיירי.** וחילוקים דמועד בעי לאשמועינן: **יוסי על מה שהזיק.** כגון ל' של עבד: **הא פחות.** כגון חצי נזק דתם משלם ע"פ עצמו: **כמה שהזיק.** נזק שלם דמועד: **משום דלא קסבי כמה שהזיק.** הא לאו תיובתא היא דלא פסיקא ליה למיתני כמה שהזיק דליהוי משמע דפחות אינו משלם ע"פ עצמו כיון דאיכא חצי נזק צרורות דאינו משלם כמה שהזיק משלם לא הא כמה שהזיק משלם אבל פחות מאי הכי נמי [ד]דלא משלם אי הכי אדתני זה הכלל כל המשלם יותר על מה שהזיק אינו משלם על פי עצמו ליתני זה הכלל כל שאינו משלם כמה שהזיק דמשמע פחות ומשמע יותר תיובתא והלכתא פלגא נזקא קנסא [ה]תיובתא והלכתא אין טעמא מאי הויא תיובתא משום דלא קתני כמו שהזיק לא פסיקא ליה כיון דאיכא חצי נזק צרורות [ו]דהלכתא גמירא לה דממונא הוא משום הכי לא קתני והשתא דאמרת פלגא נזקא קנסא [ז]האי כלבא דאכל אימרי ושונרא דאכלה תרנגולא משונה הוא [ח]ולא מגבינן בבבל [ט]והני מילי ברברבי אבל בזוטרי אורחיה הוא [י]ואי תפס לא מפקינן מיניה ואי אמר [כ]קבעו לי זימנא דאזלינא לארעא דישראל קבעינן ליה [כא]ואי לא אזיל משמתינן ליה ובין כך ובין כך [כב]משמתינן ליה עד דמסלק הזיקא מדרבי נתן דתניא [כג]רבי נתן אומר [כד]מניין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ואל יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו ת"ל [כה]לא תשים דמים בביתך: **מתני'** [כו]חמשה תמין וחמשה מועדין הבהמה אינה מועדת לא ליגח ולא ליגוף ולא לשוך ולא לרבוץ ולא לבעוט [כז] השן מועדת לאכול את הראוי לה הרגל מועדת לשבור בדרך הילוכה ושור המועד ושור המזיק ברשות הניזק והאדם [כח]הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס והנחש הרי אלו מועדין רבי אלעזר אומר בזמן שהן בני תרבות אינן מועדין והנחש מועד לעולם: **גמ'** מדקתני השן מועדת לאכול מכלל דבחצר הניזק עסקינן וקתני בהמה אינה מועדת לשלם כוליה אבל חצי נזק משלמת מני רבנן היא [ז]דאמרי משונה קרן בחצר הניזק חצי נזק הוא דמשלם אימא סיפא שור המועד ושור המזיק ברשות הניזק והאדם אתאן לרבי טרפון [ח]דאמר משונה קרן בחצר הניזק נזק שלם הוא דמשלם רישא רבנן וסיפא רבי טרפון [ט] אין דהאמר ליה שמואל לרב יהודה [י]שיננא שבוק מתני' ותא אבתראי רישא רבנן וסיפא רבי טרפון רבי אלעזר משמיה דרב אמר כולה

[א]המית שורי את פלוני או שורו של פלוני הרי זה משלם על פי עצמו מאי לאו בתם לא במועד אבל תם מאי הכי נמי דאין משלם על פי עצמו אי הכי אדתני סיפא [ב]המית שורי את עבדו של פלוני אין משלם על פי עצמו לפלוג וליתני בדידיה בד"א במועד אבל בתם אינו משלם על פי עצמו כולה במועד קמיירי תא שמע [ג]זה הכלל כל המשלם יותר על מה שהזיק אינו משלם על פי עצמו מאי לאו הא פחות ממה שהזיק משלם לא הא כמה שהזיק משלם אבל פחות מאי הכי נמי [ד]דלא משלם אי הכי אדתני זה הכלל כל המשלם יותר על מה שהזיק אינו משלם על פי עצמו ליתני זה הכלל כל שאינו משלם כמה שהזיק דמשמע פחות ומשמע יותר תיובתא והלכתא פלגא נזקא קנסא [ה]תיובתא והלכתא אין טעמא מאי הויא תיובתא משום דלא קתני כמו שהזיק לא פסיקא ליה כיון דאיכא חצי נזק צרורות [ו]דהלכתא גמירא לה דממונא הוא משום הכי לא קתני והשתא דאמרת פלגא נזקא קנסא [ז]האי כלבא דאכל אימרי ושונרא דאכלה תרנגולא משונה הוא [ח]ולא מגבינן בבבל [ט]והני מילי ברברבי אבל בזוטרי אורחיה הוא [י]ואי תפס לא מפקינן מיניה ואי אמר [כ]קבעו לי זימנא דאזלינא לארעא דישראל קבעינן ליה [כא]ואי לא אזיל משמתינן ליה ובין כך ובין כך [כב]משמתינן ליה עד דמסלק הזיקא מדרבי נתן דתניא [כג]רבי נתן אומר [כד]מניין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ואל יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו ת"ל [כה]לא תשים דמים בביתך: **מתני'** [כו]חמשה תמין וחמשה מועדין הבהמה אינה מועדת לא ליגח ולא ליגוף ולא לשוך ולא לרבוץ ולא לבעוט [כז] השן מועדת לאכול את הראוי לה הרגל מועדת לשבור בדרך הילוכה ושור המועד ושור המזיק ברשות הניזק והאדם [כח]הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס והנחש הרי אלו מועדין רבי אלעזר אומר בזמן שהן בני תרבות אינן מועדין והנחש מועד לעולם: **גמ'** מדקתני השן מועדת לאכול מכלל דבחצר הניזק עסקינן וקתני בהמה אינה מועדת לשלם כוליה אבל חצי נזק משלמת מני רבנן היא [ז]דאמרי משונה קרן בחצר הניזק חצי נזק הוא דמשלם אימא סיפא שור המועד ושור המזיק ברשות הניזק והאדם אתאן לרבי טרפון [ח]דאמר משונה קרן בחצר הניזק נזק שלם הוא דמשלם רישא רבנן וסיפא רבי טרפון [ט] אין דהאמר ליה שמואל לרב יהודה [י]שיננא שבוק מתני' ותא אבתראי רישא רבנן וסיפא רבי טרפון רבי אלעזר משמיה דרב אמר כולה

רבינו חננאל

ת"ש זה הכלל כל המשלם יותר על מה שהזיק אין משלם על פי עצמו. פי' כגון תשלומי כפל ותשלומי ד' וה' שהן קנס, אינו משלם על פי עצמו. מאי לאו הא פחות ממה שהזיק משלם מפי עצמו, וש"מ חצי נזק ממון הוא. ופריק, לא, כמה שהזיק, כגון המועד שמשלם נזק שלם ודאי זה ממון הוא ומשלם על פי עצמו, אבל פחות לא. ואקשי' איהכי היה לו לתנא לשנות כל שאינו משלם כמה שהזיק אינו משלם על פי עצמו דמשמע יתר כעין כפל וכיוצא בו ומשמע פחות והוא חצי נזק. וכיון דלא קתני הכי שמעינן מינה דפחות ממה שהזיק ממונא הוא ומשלם על פי עצמו. ועלתה בתיובתא

תורה אור השלם

1. כִּי תִבְנֶה בֵּית חָדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעֲקֶה לְגַגֶּךָ וְלֹא תָשִׂים דָּמִים בְּבֵיתֶךָ כִּי יִפֹּל הַנֹּפֵל מִמֶּנּוּ:
דברים כב ח

גליון הש"ס

מתני' השן מועדת לאכול. עיין לעיל דף ד ע"א תוס' ד"ה למתשביה: גמ' אין דהא א"ל שמואל. לעיל יד ע"א לקמן לו ע"ב: תוס' ד"ה ואי כו' תפס המזיק עצמו. עי' לקמן דף לו ע"ב ברש"י ד"ה ההוא דתקע:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה ואי תפס כו' אור"ת דוקא. נ"ב אבל הרא"ש וש"פ מולקין עליו:

מוסף רש"י

מאי לאו בתם. ואי משום דקתני בה המית שורי את פלוני דמיזגו כופר ותם לאו כר כופר הוא, הא מני ר' יוסי הגלילי היא (כתובות מא:). אדתני סיפא כו'. דלא אשכח פטור על פי עצמו אלא בעבד, לפלוג וליתני בדידיה. כגון חורין ובבהמה נמי הוה מצי לשויי חילוק ולמיתני דאיכא דלא משלם על פי עצמו, בד"א. דמשלם ע"פ עצמו, במועד כו' (שם). כולה במועד קמיירי. במועד אתא לאשמועינן דאף הוא יש בו חילוק דאיכא בין מידי דלא משלם ע"פ עצמו ומאי ניהו גניבת עבד, ואי הוה תני דקדקמת הוה שביק נמי לאורמיה, דריש אייני במועד וסיפא ניתני תם, ומה לי שבקה תני לאורמיה גבי נזק דלגב מבן חורין לעבד, מה לי שבקה במזיק ודלגב ממועד לתם (שם). יותר על מה שהזיק. כגון נגיחת עבד וכן חונם ומפתה ומועלת שם רע ותשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה (שם). הא פחות ממה שהזיק. כגון חצי נזק דתם (שם). והלכתא פלגא נזקא קנסא. דהואיל וכל חצי נזק אינו אלא בנזקא דלאו אורחיה, לאו על מנייה הוה רמיא למיגעייה בהכי, אלא קנסא הוא כי היכי דלוסיף ביה מעילותא (שם). דלא קתני כמו שהזיק. דלישתמע מינה נמי חצי נזק, הא לאו תיובתא היא, כיון דאיכא חצי נזק צרורות. דמשתלם במקי בהמה במהלכת והמזיק צרורות מתחת רגליה והזיקה, דתנן בב"ק (יג.) דמשלמת חצי נזק, ובההוא חצי נזק קי"ל דהלכתא גמירי לה מסיני שהיא תולדה של רגל ופטורה בה"ר כי רגל ומזקי רגל לאו קנסא הינהו אלא ממונא, שהרי מועדת מתחילתה וגבי צרורות הוא דאקיל רחמנא, וכיון דממונא הוא משלם ע"פ עצמו, משום הכי לא פסיקא ליה למיתני כל שאינו משלם כמה שהזיק דהא איכא (שם). חצי נזק צרורות, בהמה שהיתה מהלכת בדרך והיו צרורות מתחת רגליה ושיברה את הכליס דמשלמת חצי נזק, ובההוא חצי נזק קי"ל דהלכתא גמירי לה מסיני שהיא תולדה של רגל ופטורה בה"ר כי משלמת חצי נזק, ואם איתא דהוה אורחא בהכי והוא תולדה דרגל ולאו תולדה דקרן תמה והוי כדקתה הוי תולדה דקרן תמה, שאף היא משונה שאין דרכה בכך וחצי נזק הוא דמשלם, וכיון דקנסא הוא לא מגבינן ליה בדייני בבל, שאין שם ממיכה בזקנים ולא מקרו מומחים וגבי קנס כתיב ירשיעון אלהים (כתובות מא:). אבל בזוטרי אורחיה הוא. והוו להו מזקי דשן ושן משלמת נזק שלם וממונא הוא וגובין אותו בבבל (שם). ואי תפס. נזק ממונא דמזיק גבי קנסא דחצי נזק, דאינו צריך לעשות לפניו, לא מפקינן מיניה. וגבי פלגא נזקיה (שם). ואי אמר קבעו כו'. ואי לא תפס ואמר קמן קבעו לי זמנא באחרעא דישראל, הביאוהו ליכן עמי לדון לפני דייני ארץ ישראל, קבעינן ליה (שם). ובין כך ובין כך. בין שהוזקה נזק ליכן לארץ ישראל בין שאינו רוצה, משמתינן ליה. למזיק מיהא להרוג אותו כלב ולסלק היזקיה (שם). משונה קרן בחצר הניזק. קרן תמה וכל תולדותיה קרי משונה, הואיל ושינו את ופתן שלא היו דרכן לכך (לעיל יד.).

מסורת הש"ס

[ג] [לקמן מג. כתובות מא.], [ב] [עירובין י. מז. כתובות מא.], [ג] [לקמן מו. [כתובות מא.]], [ד] [לקמן כד.], [ה] [לעיל ד. וש"נ], [ו] [ברכות לו. וש"נ], [ז] [סנהדרין יד.], [ח] פי' ברה"ר. רש"ל, [ט] [עי' תוספות כתובות מא.: ד"ה הא], [י] רש"ל,